

Nr 123.

Av herr **Wahlund m. fl.**, *angående vidgad tillämpning av lagen om särskilda barnbidrag till att omfatta även änklingars barn.*

Inom den sociala lagstiftningen finnes en tydlig tendens att bortarbета de skillnader mellan könen, vilka ännu kvarstå. Två färska exempel må anföras härpå. I fråga om sjukförsäkringen föreslog socialvårdskommittén, att till gift mans sjukpenning skulle kunna utgå "hustrutillägg" och barntillägg. I propositionen föreslogs efter remissinstansernas allmänna tillstyrkan likställighet mellan makarna, åvågbraagt på så sätt, att "familjetillägg" skall utgå till den av dem, som är att anse som den huvudsaklige försörjaren; att detta sedan oftast blir mannen innebär givetvis icke, att det göres någon principiell skillnad mellan man och kvinna. Propositionen blev antagen av 1946 års riksdag.

Det andra exemplet gäller de erkända arbetslöshetskassorna. Från dessa ingick för ett par år sedan en framställning till regeringen, där man bl. a. yrkade på att de nuvarande "hustrutilläggen" med för dem gällande restriktiva bestämmelser skulle överflyttas till "maketillägg". Socialvårdskommittén ansåg, att frågan borde prövas i ett större sammanhang, men övriga remissinstanser tillstyrkte, och efter proposition vid 1946 års höstriksdag avlägsnades skillnaden mellan könen på här ifrågavarande område.

Inom barnpensioneringen och i fråga om dennas fortsättning, de vid föregående års riksdag beslutade särskilda barnbidragen, har emellertid bidragsgivningen begränsats till änkor med barn. En dylik åtskillnad mellan änkor och änklingar ger prägeln av en nedvärdering av hustruns insatser som husmor eller förvärvsarbetande och kan redan av allmänt principiella, men även av psykologiska skäl ej anses rimlig.

Socialvårdskommittén har *avvisat* tanken på särskilda bidrag till *änklingars barn* och anför (kurs. gjorda här): "Så som lagstiftningen om barnbidrag är upplagd måste den med nödvändighet begränsas att avse fall där särskilda omständigheter föreligga, vilka *regelmässigt* påkalla understöd från det allmänna och klart avgränsa det föreliggande behovet från understöd i allmänhet." När socialvårdskommittén *föreslår* ökning av bidragen till *änkors barn*, anføres: "Då man inom socialförsäkringen skall eftersträva en sådan storleksordning på förmånerna att behov av komplettering med understöd efter fri behovsprövning bör föreligga endast mera i *undantagsfall*, finner kommittén angeläget söka åstadkomma en avsevärd höjning av förmånerna."

Det förefaller, som om socialvårdskommittén har en annan målsättning, andra pretentioner, när det gäller änklings barn än när det gäller änkers barn.

I direkt följd med den först citerade satsen säger socialvårdskommittén: "Vid denna gränsdragning måste man utgå från att de gifta männen i regel ha förvärvsarbete, de gifta kvinnorna ej, och att sålunda familjerna i allmänhet leva på mannens arbetsinkomst. Om man hänförde fall där mannens arbetsinkomst icke är tillräcklig för familjens försörjning under lagen om barnbidrag, skulle denna helt ändra karaktär. I dylika fall bör hjälpen som hittills utgå efter individuell behovsprövning."

Änklings barn hänvisas alltså i fall av behov till fattigvården. I fråga om änkers barn bör — som framgår av ett föregående citat — fattigvård enligt socialvårdskommittén endast förekomma "mer i undantagsfall". Någon jämlikhet mellan änklings och änkers barn tycks ej eftersträvas.

I detta sammanhang kan det vara av intresse att påminna om motiveringen, när man vid barnpensioneringens tillkomst gjorde skillnad på änklings och änkers barn. 1934 års barnpensioneringssakkunniga yttrade bl. a. följande, som citeras utan kommentar: "Obestriddligt är att makans och moderns bortgång ofta medför ekonomiska svårigheter för mannen och barnen, icke blott då hon i livstiden genom förvärvsarbete lämnat tillskott till det gemensamma hushållet, utan även då hennes arbete varit förliagt uteslutande till hemmet. Särskilt värdefullt är givetvis hustruns arbete i hemmet under barnens första uppväxtår." Emellertid anföra de sakkunniga: "Ur ekonomisk synpunkt kan emellertid hustruns fränfalle i regel icke tillmätas samma betydelse som mannens, och även om en änklings barn efter hustruns död kan få svårigheter för sina barns vård, torde han i allmänhet kunna skaffa sig nödig hjälp i hemmet utan att därför behöva det allmännas stöd."

Vad sist anförts gäller icke numera. Vid nuvarande kostnader för och brist på hemhjälp är det omöjligt för en änkers barn med små inkomster att utan "det allmännas stöd" anställa nödig hjälp i hushållet och för barnen.

Det är orimligt att hävda, att det vid *en viss familjeinkomst* innebär en större katastrof för barnen om fadern dör än om modern dör. Nödsituationen kan variera, men den varierar säkerligen kraftigare med familjeekonomien än med det förhållandet, om barnen äro en änklings eller en änkers barn. I själva verket kan man gå så långt, att sedan, som man faktiskt gör beträffande de särskilda barnbidragen, man tagit hänsyn till familjeinkomsten, då äro änklings barn sämre ställda än änkers barn. Som exempel må tagas två familjer vid en årsinkomst av 2 000 kronor, en där mannen dött, en där hustrun dött. I den familj,

där mannen dött, äro i de flesta fall de 2 000 kronorna icke änkans arbetsinkomst. I den familj, där hustrun dött, får man räkna med att änklungen får arbeta för de 2 000 kronorna. Änkan har 2 000 kronor plus värdet av det arbete, hon kan nedlägga i hemmet. Änklungen har 2 000 kronor och måste betala för hemhjälp. Änkan, som sålunda har det ekonomiskt bättre, får (inkomstreducerade) särskilda barnbidrag på 200 kronor om året för ett barn, 450 kronor för två barn, 700 kronor för tre barn o. s. v. Änklungen, som har det ekonomiskt sämre, får inga särskilda barnbidrag.

Det förefaller självklart, att om man vill anlägga behovssynpunkter har man att tillämpa inkomstgradering. Att vid *samma inkomst* sätta änklungarna i en sämre situation än änkor måste betecknas som orimligt.

En möjlig förklaring till att man i fråga om de särskilda barnbidragen undantagit änklungars barn är det icke relevanta förhållandet, att änkers barn i *allmänhet* ha det ekonomiskt sämre ställt än änklungars barn. Detta faktum innebär emellertid endast, att kostnaderna för särskilda barnbidrag till änklungars barn komma att ställa sig avsevärt lägre än kostnaderna för dylika bidrag till änkers barn. Det må framhållas, att utgifterna för genomförande av särskilda barnbidrag till änklungars barn till mycket stor del komma att kompenseras genom en avlastning av fattigvårdens kostnader, då ju nämnda bidrag genom inkomstgraderingen reserveras för de lägsta inkomstskikten.

Förslag till de författningsändringar, vilka äro erforderliga för att utsträcka de särskilda barnbidragen till att gälla även änklungars barn, torde utan större svårigheter kunna utarbetas under utskottsbehandlingen. Härvidlag torde man i huvudsak kunna följa en författnings-text, som inom socialvårdskommittén (SOU 1947:21) reservationsvis utarbetats av herr Karl J. Höjer.

Under hänvisning till det anförda få vi alltså hemställa,

att riksdagen ville besluta, att lagen om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders barn m. fl. måtte få vidgad tillämpning i så måtto, att den kommer att omfatta även änklungars barn, samt att hithörande anslag måtte höjas i erforderlig utsträckning.

Stockholm den 23 januari 1948.

S. G. W. Wahlund.

Gustav Hallagård.

B. A. Nilsson.

Karl Persson.

Jones Erik Andersson.

Ivar Persson.

Bernhard Näsgård.